

Claes Fredelius

Kårhusockupationen

Ur boken *Det är rätt att göra uppror – Om klasskampen i Sverige*

Utgiven 1970 (Bonniers förlag)

1968 tillhörde Claes Fredelius *Vänsterns Ungdomsförbund* (VUF) / *Vänsterns Studentklubb* (VSK) i Stockholm. Senare (hösten 1970) anslöt han sig till den minoritet som bröt med resterna av VUF (som vid det laget hade bytt namn till MLK) och bildade *Förbundet Kommunist* (FK), där han bl a skrev artiklar i den teoretiska tidskriften *Kommunist*. Han skrev också flera politiska böcker. Sedan 80-talets mitt har Claes främst författat diktsamlingar.

Den följande artikeln är skriven ganska närapå händelserna och är på sitt sätt tidstypisk, inte minst pga av den ganska naiva maoism som den ger uttryck för (maoismen hade vid denna tid en mycket stark ställning inom den radikala vänstern). Artikeln ger en bra stämningssbild av kårhusockupationen, liksom många exempel på det politiska etablissemangets negativa reaktioner och den förljugna bild av händelserna som förmedlades av massmedia.

1. Så började det

– *Affischerna måste upp! Pelarn nere i hallen. Och några på väggen där man kommer ut från fiket. – Det finns häftstift i min väska. – Snabbt nu, så folk inte hinner troppa av utan att få veta om mötet!*

Gå på bio eller bara sticka ut på stan? – Du, det har blivit vår nu. Äntligen! Titta på träna där ute. Sol – och klockan är halv sju! Kom så sticker vi från den här rökiga hålan! – Mötet om UKAS då?!

– Menar du att vi skulle sitta här och lyssna på nåt snack en sån här kväll?! – Ja, jag vill verkligen ha reda på vad UKAS är. Man kan väl inte bara skita i en sån grej.

– *Och flygbladen! Två man bort till Norrtullsgatan. Alltid kommer några därifrån.*

Vad är det, sa du? Möte om UKAS. Är det någonting intressant det då? – Det gäller ju din framtid. – Den ändras väl inte av att jag går på ett möte. – Gör du *ingenting* kommer du definitivt inte att kunna göra något åt den. – Men jag vet inget om UKAS. – Dags att ta reda på någonting då. – Men bara sitta där och lyssna är väl inget kul. – Det är inte meningen att du bara ska sitta och lyssna. Du ska säga vad du tycker också.

– *Hur är det med mikrofonerna? Kommer dom upp nån gång eller inte! Vi måste ha minst tre på olika ställen i salen så folk verkligen kommer sig för att säga någonting. Med varje människa som kommer sig för att tala i mikrofon inför ett stort möte har vi vunnit någonting, det måste vi vara mycket medvetna om. Det var ett djävla macklande med micken!*

Ja, jag ska gå på mötet. Jag tycker det är viktigt. Jag är med i FNL-grupperna och har just börjat på universitetet. Läser statskunskap. Med UKAS centraldirigering blir det naturligtvis bara mer västindoktrinering i litteraturen. Inte för att jag vet så mycket om UKAS, men man vet ju vilkas ärenden staten går.

– *Borden måste bort! Vi sätter dom på varandra längs väggarna. Och så måste det finnas en mittgång så folk kan komma fram och tillbaka. – Du, det börjar bli mycket folk. Bergis tio gånger så många som kårbyråkraterna hade på sitt möte redan! – Vi får snabba oss på med stolarna! Var är Hasse?*

– *Jag har inte sett honom. – Han ska ju hålla inledningen om UKAS. Vi måste ju komma igång nu snart. Folk börjar bli otåliga. Och på en fredagskväll finns det tusen saker att göra. – Ser du vad solen skiner ute. – Är det nån som kan nåt om UKAS? – Jag har börjat läsa. Men den är ju inte spännande som en deckare precis. – Kan inte du ta inledningen då om Hasse inte kommer. – Du är inte klok. Det klarar jag aldrig. Jag går och ringer.*

Nu är dom en halvtimme försenade. Undrar om det är värt att gå på det här mötet. Fast nu är man ju i alla fall här.

– *Läskigt mycke folk! Jag börjar bli nervös. Vad ska vi göra av alla?! – Ä, var inte skraj. Folk vet nog vad dom ska göra av sig själva. – Det är i alla fall nån slags ansvar. Jag känner ett kompakt krav – och vet knappast nånting om UKAS. – Vadåra, ingen kan väl begära att du ska kunna lika mycket som kårbyråkraterna eller Palme. Du vet nåt om universitetet, du vet nåt om samhället – det är en bra utgångspunkt.*

Tänk om man kunde komma sig för att snacka i en sån där mikrofon också – det vore kul. Men man bör ju ha nåt att säga då också...

– *Jag tycker i alla fall det vore skönt om det hela var över. – Ä, dra nåt gammalt över dig va! Jag tycker det är fantastiskt att så många kommer. Här samlas och komprimeras massor av energi, kunskap, idéer, ovisshet, spänning, känslor, behov av förändring, av att uttrycka sig*

och komma i kontakt med andra. Det ställer stora krav på oss, men vi kommer att växa med rörelsen. Var så säker! Jag tycker det är dödsspännande! – Äntligen! Där kommer Hasse. Då kan vi börja då, kamrater!

”– UKAS är inget annat än statens övertagande av storfinansens utbildningskostnader – på storfinansens villkor. Lyckas man inte få bort kapitalismen – och socialdemokratin har tydligen släppt t.o.m. de i och för sig omöjliga idéerna om att reformera bort kapitalismen – är man också tvungen att anpassa utbildningen efter den privata industrins vinstbehov. Statsmakterna gör allt för att dölja att utbildning, liksom allt annat, är något politiskt. Vi måste protestera mot teknokraters och byråkraters försök att reducera frågan om utbildning till en fråga om studieteknik. Och att allt fler får utbildning till följd av det privat kapitalistiska näringslivets behov av mer högt utbildad arbetskraft – det har man fräckheten att kalla utbildningens demokratisering. Ändå är rekryteringen fortfarande lika sned.”

Bara dom som snackar. Vi borde få vara med också! Få höra erfarenheter från folk ute på institutionerna. Så det kommer fram lite mer aspekter. Alltid samma människor som pratar. Fan! Mikrofonen står ju här. Varför inte gå upp och säga det där. Bergis tycker killen bredvid mig likadant. Och tjejen därborta som skruvar på sig. Och dom som kämpar därframme. Efter ett tag kommer vi att tröttna. Sen går en och två och tre – och det blir färre och färre kvar. Dom där framme borde snacka mindre. Och vi mer. Ska det bli som vanligt – var och en går hem till sitt. Fan också ...

Du! Säg för fan åt Hasse att han kortar ner sig. Vi måste låta andra komma till tals. Annars går det åt helvete. Ska vi aldrig lära oss något. Vi måste nån gång lyckas med att höja oss över det ordinära politiska mötet. Det får inte bli dom och vi, vi måste alla bli ett vi. Säg åt han då!

Men det blir inte ett av många möten. Det blir kårhusockupationen.

– Kamrater, låt oss ockupera vårt eget kårhus och stanna här tills vi får svar på våra frågor och krav. Studenterna i Paris har visat vägen. Låt oss följa dom!

PANG! Gå hem till sin inrutade tillvaro, med allt man måste göra, allt det man gör dag efter dag helt automatiskt – eller stanna här med kamrater och ta upp kampen?!

Något måste göras! Vad kan jag göra? Men tentan om en vecka?! Ge fan i den!

Nu börjar salen prata. Nu hörs det inte vad man säger i högtalarna. Tveksamma människor med arbeten, studier och allt annat i sina huvuden kommer i rörelse tillsammans. Gå hem eller äntligen visa att man förmår sätta handling bakom sina ord och använda sina kunskaper för att förändra världen?!

KÅREN ÄR OCKUPERAD AV STUDENTERNA TILLS VIDARE

Så skrivs det så småningom på podiet. Och tveksamma människor blir kvar i strömmen av nytillkomna nyfikna. Ordet ”ockupation” går ut på radio och i TV – och så är det ockupation. Medvetenheten om det man först kanske inte tog på allvar växer fram.

Nu är det inte längre några få talare. Alla är med. Kårhuset kommer plötsligt mitt i det svenska samhället och alla känner det.

Olof Palme är utbildningsminister. Vi vill ha besked av honom om våra framtida arbetsförhållanden.

Den socialdemokratiske utbildningsministern kommer. Han blir inte särskilt högaktningsfullt bemött. Får finna sig i att vara en av många.

Kårhuset är ingen riksdag där man får 60 000/år för att hålla vackra tal för varandra. Vi vill ha klara besked och ställningstaganden. Utan onödiga fraser. På kårhuset råder en besk anda av intensivt tagande och givande. Och när Palme inte ger annat än utbildningstekniska fraser och är obenägen att ta emot vad vi har att säga på ett riktigt sätt – ja, då blir vi ganska fräna och låter inte alltid Palme fortsätta sina långa utläggningar till punkt. I synnerhet inte när han börjar läsa upp det tal han skrivit för studentriksdan istället för att svara på våra frågor.

När det sen, efter några timmars het diskussion, blir en kort paus passar Palme på att smita.

Han föredrar sen att träda fram obemött i massmedia.

Så här säger han till DAGENS NYHETER (26/5 –68): ”Om dom har synpunkter på UKAS så ska dom framföra synpunkter på UKAS. Inte börja tala om svenska dollarlakejer.”

Palme försöker alltså göra politiska frågor till tekniska, leda bort diskussionen om UKAS samhällsliga betydelse och funktion. Samtidigt ger han starttecknet till en primitiv och maccarthystisk kommunisthets:

”Dom som ledde mötet och dom som släpptes upp i talarstolen medan jag var där – det var kommunister som ville begagna den här diskussionen om studentdemokrati och UKAS till att uttrycka sin avsky för demokratin och för att förordna våldsmetoder i förändringen av det svenska samhället.”

”Det här mötet ser jag som en förevändning från Vänsterns ungdomsförbund att lansera sin våldsideologi – undervisningsförhållandena kom långt, långt i bakgrunden.”

Här ska vi begränsa oss till att påpeka att bland andra lärare framträdde professor Arne Trankell under Palmes närvaro: ”– Det finns en passus i UKAS som säger ungefär, att målsättningen för mitt ämne, pedagogik, är att 'på ett effektivt sätt forma människorna till anpassning efter värdena i det rådande samhället'. Ska inte studenterna vara potentiella förändrare av det rådande samhället till det bättre.”

Och när AB frågar hur Palme tror att låginkomsttagarna, dessa grupper som under 25 års socialdemokratiskt styre efter kriget faktiskt fått det sämre ställt, relativt sett, underlåter inte Palme att söka spela ut dessa i sin hets mot studenterna:

”Många ringer mig och säger att studenterna som andra ska göra ett hederligt jobb med sina studier. Studenterna är dyra i drift för skattebetalarna. De får både studiebidrag och utbildningskostnader betalda av samhället.”

Efter detta är det helt förklarligt att Palme inte vågar uppenbara sig på kårhuset ännu en gång. Och det är väl knappast nån som lider av det.

2. Kårhusockupationen – något om vad som hände

Fredagen den 24 maj 1968 håller Vänsterns Studentklubb ett opinionsmöte mot UKAS i studenternas kårhus på Holländargatan i Stockholm. Man har tagit initiativet till det sedan studentkåren vägrat inkalla ett extra kårmöte. Efter någon timmes diskussioner beslutar sig de närvarande för att något drastiskt måste göras för att man ska få klarhet i de frågor som diskuteras – kårhuset ockuperas.

Flera synpunkter från olika talare framförs angående hur ockupationen skall organiseras och genomföras. Pengar samlas in till mat och dryck efter principen ”var och en bidrar med så mycket han kan, var och en får så mycket han har behov av och det räcker”. En organisationskommitté på 11 man väljs för att ombesörja bevakning av porten, fördelning av mat och dryck och andra liknande uppgifter.

Diskussionerna fortsätter och vid 23-tiden kommer utbildningsminister Olof Palme för att på ockupanternas inbjudan delta i mötet. Han försvarar UKAS och möter stark opposition från studenterna. Sen Palme gett sig av fortsätter diskussionerna till långt fram på morgonen. De som är trötta lägger sig att sova på golvet i kaféet i våningen under.

På *lördags*förmiddagen återupptas debatten och på eftermiddagen går man i grupper ut på stan för att dela ut flygblad, där man talar för studentmakt och arbetarmakt. Flygbladet avslutas med ett citat av Mao Tse-tung "Det är rätt att göra uppror!" och en inbjudan till ett massmöte i Spökparken utanför kårhuset på kvällen.

Till mötet samlas ca 1 000 människor. Studenter, lärare och arbetare talar. Det föreslås att diskussionen ska fortsätta i Folkets hus, då flera människor där skulle få tillfälle att delta än i det trånga kårhuset. Mötet övergår i en demonstration, som genomförs utan tillstånd.

Man följer den röda fanan. Polisen – ca 400 man – ingriper inte utan följer demonstrationen och bildar kedja framför vissa offentliga byggnader. När polisen sen bildar kedja för att hindra demonstrationen gå över Strömbro tvingar man den upp mot Operan. Där gör några ett försök att komma in. Sen drar demonstrationen vidare förbi Aftonbladet – med slagorden "S-A-P – FÖRRÄDARE" – och fram till Centralstationen. Där görs ett försök att ta sig in, men polisen slår tillbaka. När demonstrationen senare nått Nora Bantorget sätter man sig ned i körbanan. Polisen bryter då demonstrationen med hjälp av hästar och demonstrationen återgår kort därefter till kårhuset.

Man är väl efteråt allmänt överens om att det var en spontanistisk och dåligt övervägd aktion, som tidningarna naturligtvis kommer att använda maximalt i hetsen mot ockupationen.

Antalet deltagare har nu ökat kraftigt och i kårhuset sitter ca 3-4.000 människor tätt tillsammans. Diskussionen återupptas. Några motståndare till ockupationen uppträder därvid provocerande och visar fram olika tillhyggen som knivar och kedjor. Då denna lilla grupp kommit enbart för att sabotera och provocera mötet, beslutar man att utvisa gruppen. Provokatörerna vägrar till en början att efterkomma mötets beslut, men avlägsnar sig då mötet bildar kedjor. Man fann att de bara utgjorde en liten högröstad klick.

Diskussionerna fortsätter till 3-tiden på natten.

På *söndan* återupptas diskussionerna. Det gäller pressens behandling av ockupationen och demonstrationen. De närvarande pressmännen uppmanas att komma med en förklaring till den snedvridna information de förmedlat. Alla utom två tiger. Mötet beslutar att pressen får närvara om den bl.a. garanterar att mötet bereds plats i tidningarna för eventuella dementier.

Diskussionerna fortsätter, och allt fler människor strömmar till kårhuset. Det som diskuteras är dels UKAS, i ett samhälleligt perspektiv, dels gårdagens händelser.

På kvällen spärrar polisen plötsligt och omotiverat ingångarna till kårhuset: man får komma ut, men inte in. Många samlas utanför i Spökparken. Det är högerungdomen som kommit loss från Djursholm och Ö-malm. Talkörer bildas som är emot kårhusockupationen. Slagorden är typiskt fascistiska: "Carlberg, kom ut och slåss" och "Hammaren i huvudet, skäran i halsen".

Då polisen strypt tillträdet till kårhuset har ockupanterna inget annat val än att avbryta ockupationen, speciellt med tanke på den upphetsade våldsstämning som kommer till stånd i gruppen utanför kårhuset.

På måndagen förs underhandlingar med polisen om avslutningen och vid 20-tiden tågar ca 200 personer ut efter att ha läst upp ett manifest. De tas emot av 3 000 kamrater, som skyndat till för att skydda dem mot fascisternas angrepp. Uttåget kan därför ske utan några intermezzon.

3. Socialdemokratins reaktion

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (SAP) bildas 1889. Med är skraddaren August Palm, som i Tyskland och Danmark påverkats av marxistiska idéer och som i Sverige kommer att bli en stor agitator och kraftfull pionjär för arbetarklassens kamp. En annan förgrundsgestalt är Axel Danielsson, som vid partiets grundande sitter fängslad på politiska grunder. I ett brev till den konstituerande kongressen framför han ett förslag, som emellertid aldrig kommer upp till behandling: ”Svenska socialdemokratiska partiet förklarar sig som ett *revolutionärt* och icke ett parlamentariskt parti ...”

Med är också Hjalmar Branting. Han börjar som liberal redaktör, blir socialist, men påverkas snart och i hög grad av den Bernsteiniska revideringen av marxismen. Branting är det främsta uttrycket för den liberala riktning inom SAP:s ledande skikt, som kommer att förvandla det från ett radikalt och, om än vagt, revolutionärt till ett reformistiskt och kampodugligt parti.

Så här skriver Branting 1891: ”Erövringen av staten och kommunerna betraktar jag som den enda rationella taktiken för ett socialdemokratiskt parti.” Och detta är typiskt för den socialdemokratiska reformismen: genom parlamentariska val kommer man i regeringsställning och ska sen gradvis överta den borgerliga statsapparaten. Genom att besitta statsmakten ska man sen överföra produktionsmedlen i folkets händer, införa socialismen.

Idag kan vi konstatera vad denna teori fått för praktiska konsekvenser: partiets ledande skikt har avspjälkats från arbetarklassen och kommit att inkorporera SAP i det kapitalistiska systemet. All hittillsvarande erfarenhet visar på omöjligheten att bara överta den existerande borgerliga statsapparaten, att sätta in ”pålitligt” folk på de ledande befattningarna. Vad som måste göras är att hela statsapparaten bryts sönder och ersätts med en som verkligen ger arbetarklassen makt. Men det återkommer vi till senare.

När således SAP börjar växa sig starkt och intar en radikal hållning i början av 1900-talet menar man i tongivande kapitalistiska kretsar att låt socialdemokratin komma med i regeringen, låt dom känna på hur det är att dela ansvaret. Och Branting är deras man. Så har vi här embryot till det samarbete mellan SAP:s ledande skikt och storfinansen som gjort att idag några få kapitalisters makt är större än någonsin.

Ja, det arbetande folkets levnadsstandard mätt i mängden konsumtionsvaror har förbättrats. Men till vilket pris? Och är det SAP:s förtjänst?

På utbildningens område har SAP, i regeringsställning sen 1932, genomfört en grundskolereform och en reform av gymnasiet. UKAS är denna reformverksamhets fortsättning på universitetet. Frågan huruvida den ökade utbildningen är ett resultat av produktivkrafternas (se avslutande del om den marxistiska teorin: ”Det är rätt att göra uppror”) utveckling, och den privatkapitalistiska industrins och statsbyråkratins därav ökade behov av högt utbildad arbetskraft, eller av SAP:s aktiva reformverksamhet ska utförligen behandlas längre fram. Här ska bara konstateras att endast 8 % av 20-åringarna från socialgrupp 3 enligt en nyligen företagen undersökning går till högre utbildning. Det visar otvetydigt på borgarnas dominans i Sverige trots snart 40 års SAP-styre!

Vad vi alltså kan se är att den svenska arbetarklassen idag producerar mer än tidigare, och därför också i rimlighetens namn har fått det, absolut sett, bättre materiellt, men att den socialdemokratiska ideologin och klassamarbetspolitiken ligger som ett sista hinder ivägen för arbetarklassens maktövertagande.

Därför känner sig SAP:s ledning också angripen av all aktivitet som riktar sig mot det kapitalistiska systemet, storfinansen och statsbyråkratien. Att man skulle känna sig hotad av kårhusockupationen och reagera på ett så ytterligt reaktionärt sätt är därför inte så mycket att

förvåna sig över. Här ska vi belysa detta genom att citera SAP:s mest ”radikala” organ, AFTONBLADET, för att sedan visa på hur det förhöll sig i verkligheten.

26/5

Rubrik: STUDENTREVOLTEN / KOMMUNISTKUPP I NATT / MOTSTÅNDARE BARS UT

Reportage: ”Kamrater! Vi har 700 miljoner kineser bakom oss!

Med sådana paroller förvandlades studentrevolten i Stockholm i natt till ett slagsmål mellan några hundra kommunister och andra studentgrupper.

Oppositionen vid revoltmötet bars helt enkelt ut ur kårhuset. Kvar blev 400 som i natt fortsatte ockupationen av lokalerna.”

Krönikör (K.-G. Bäck): ”Jag kan inte hjälpa att jag på Holländargatan tyckte att ropen på ”arbetarmakt” från denna grupp klingade falskt: vad har dessa människor för kontakt med den hårda verklighet som ligger bakom ett sådant ord som manar fram associationer om förtryck och underkuvande ... Hela uppläggningsen av demonstrationen – utan klart formade mål, utan ledning och klara handlingsalternativ - gav på mig mera intryck av människor som söker aktivitet för att fylla sin egen tomma vardag än folk som på allvar slogs för rättvisa och mot förtryck. ”Arbetare” förresten. Har vi inte nyss i stora reportage kunnat läsa att många av ledarna i de längst på vänsterkanten stående grupperna är söner och döttrar till rika föräldrar vars inkomst tillåter dem att föra ett behagligt liv vid läroanstalterna ... Efter att i årtal ha upplevt de hårda demonstrationerna i USA där det gäller livet och där människorna som ställer upp i en demonstration verkligen riskerar något – misshandel, sparken från jobbet, fängelse eller livet – kan jag inte hjälpa att jag känner stark motvilja mot de människor som i Sverige söker – utan minsta risk för dem själva – använda samma slags taktik.”

Ledare: ”Ockupationen av kårhuset i Stockholm i fredags var med all sannolikhet bara ett försök från en liten, extrem studentopinion att härma sina kolleger i Frankrike ... Universitetssystemet i Frankrike är i grunden annorlunda det i Sverige, och samma sak gäller för övrigt Västtyskland, som kanske är en annan olämpligt vald förebild ... Att det förslag UKAS lagt fram skulle härleda sig från Wallenberg är också en hypotes som kräver avsevärd perverterad fantasi för att komma på, och inte heller synes Operan såvitt vi vet ha något med förslagets uppkomst att göra ... Reaktionärerna får mera vatten på sina många kvarnar, klimatet för en radikal reformpolitik försämrats, och dessa studenter avlägsnar sig alltmer från de arbetargrupper vars intressen de tror sig stödja.” *Intervju:* ”Är du skrämmd nu, Olof Palme?

Nej, inte i och för sig. Men det är naturligtvis skrämmande att det finns en liten grupp som med våldsmetoder försöker störta den svenska demokratin.”

27/5

Intervju: AB har intervjuat 15 arbetare med bild om deras inställning till kårhusockupationen. Samtliga är negativa.

Reportage: ”Den röda fanan på balkongen vajar i morgonbrisen. Några arbetare i blåställ går förbi nere på gatan. De tittar upp mot fanan och studenterna, som hälsar med knutna nävar.

Men arbetarna skakar på huvudena och säger ”fy fan” och ”djävla snorungar”.”

Rubriker: POLISBEVAKNING KOSTAR MINST 50 000 KRONOR OM DAGEN

1 000-TALS STUDENTER GÅR PÅ UNIVERSITETET UTAN ATT LÄSA

Ledare: ”Det är ingen tvekan om att de små studentgrupperna som de senaste dagarna opererat i stockholmsstudenternas kårhus inte lyckats med mycket mer än att isolera sig.”

28/5

Reportage: ”– Vi har blivit missförstådda. Tidningar, TV och radio har givit falska rapporter om vad som inträffat, sa en av studentrevoltens ledare när kärntruppen av kommunister och maoister lämnade kårhuset.

Sanningen är att det inte finns mycket att missförstå. Det har bara ännu en gång bevisats hur en liten handlingskraftig grupp kan leda en stor aningslös majoritet in på vägar som de normalt aldrig skulle drömma om att beträda ... Jag har personligen talat med 100-tals av ungdomarna på kårhuset. De har inte en aning om vad de verkligen har deltagit i.”

Kommentar till Aftonbladet

Angående ”*slagsmålet* mellan några hundra kommunister och andra studentgrupper” har vi redan nämnt att det i verkligheten rörde sig om avvisandet av ett 20-tal beväpnade ligister från den extrema högergruppen Demokratisk Allians.

Av *Bäcks krönika* lär vi oss, att en reporter rik på spännande erfarenheter från USA inte har något behov av att fylla ut sin tomma tillvaro genom att demonstrera i Sverige. Vi vill också påpeka för bäste herr moralisten och känslösportaren Bäck att vi inte har någon som helst önskan att ställa upp i en demonstration bara för att den innebär de största riskerna. För oss är det innehållet i själva demonstrationen som är det avgörande. Vi vill bidra till klassamhällets störtande. För övrigt kan man ju inte gärna begära att den mellan USA och Sverige pendlande åskådaren Bäck ska känna till att vi både misshandlas, sätts i fängelse, registreras av SÄPO och nekas arbeten för att vi demonstrerar. Vi kan heller inte begära att han ska informera sig eftersom såna informationer inte skulle gagna hans syften att förtala oss. Till slut kan vi bara försäkra Bäck om att har vi några ”kapitalister” i våra led så nog håller vi tummen på dom alltid!

Till *ledaren* vill vi säga att vi är mycket väl medvetna om att förhållandena är något annorlunda både i Frankrike och Västtyskland. Men inte så förtvivlat annorlunda: alla tre är högt utvecklade senkapitalistiska industrisamhällen. Men det är helt fantastiskt så annorlunda alla andra länder är så fort man tar till metoder som använts där och som nu utgör ett hot mot de maktägande här. Vidare har vi aldrig sagt att Wallenberg skulle ha skrivit UKAS eller att Operan har något med dess uppkomst att göra. Borgarna får alltid vatten på sina många kvarnar när deras ställning plötsligt blir hotad – se bara på AB:s hårda arbete med att isolera studenterna under dom här dagarna!

USA har hela tiden fört sin aggressiva imperialistiska politik t.ex. mot Vietnam i ”demokratins namn”, mot ”kommunisthotet”. Olof Palmes primitiva och maccarthystiska kommunisthets är av samma karaktär. Som den borgare han är faller han tillbaka på det liberala, parlamentariska demokratibegreppet som ett absolut demokratibegrepp i sina angrepp på studenter och andra vars syfte är att aktivera flera människor för att uppnå reell demokrati, en demokrati som förkastar liberalismen och dess ekonomiska bas och förutsättning, kapitalismen.

För att hoppa fram till *det avslutande reportaget* kan det vara berättigat att tala om manipulation när det är fråga om ekonomiska makthavare som lägger ned enorma resurser på en indoktrineringsapparat (reklam, PR-folk, marknadsundersökningar etc.). I detta fall blir det bara ytterligare ett smått löjligt exempel på AB:s iver att isolera studenterna på kårhuset och söka så splittring mellan dom.

Vi vänder oss inte här främst mot de enskilda journalisterna. Vi angriper tidningen och de intressen som står bakom den. Den enklaste logik säger att journalisten är bra som journalist – annars skulle inte tidningen anställa honom. När det gällde kårhusockupationen valde AB

redan från början att betrakta den som ett studentjippo (vilket var lämpligast ur politisk synvinkel), och sände i konsekvens därmed ut allmänreportrar och kriminaljournalister istället för politiska journalister. I boken ”Ni har väl läst tidningen idag” (1969) har man gjort en innehållsanalys av materialet i de fyra stockholmstidningarna under ockupationsdagarna.

Där framgår att 0 % av AB:s material tog upp bakgrunden till studenternas protester och att 2 % av materialet bestod av ockupanternas synpunkter. AB ligger här i botten, vilket är en direkt avspeglning av att SAP och LO idag är monopolkapitalets främsta stöttepelare. Ovan har vi bara pekat på en liten del av all den missvisande och lögnaktiga information LO-tidning AB gav av kårhusockupationen.

AB slår mot de metoder vi använder. Samtidigt undanhåller man noga aktionernas bakgrund och parollernas innehåll. Men det är ju just aktionernas innehåll som dikterar statsapparatusens hållning mot oss – den hållning som provocerar fram våra metoder.

Man fördömer spontanitet, revolt och anarki. Vi är inga revolutionsromantiker eller anarkister. Men vi har heller inte samma anledning som de maktägande att till varje pris hålla tillbaka människors spontana aktivitet och entusiasm. SAP:s och LO:s passiviserande av de svenska arbetarna är ett av de främsta skälen till det klassamhälle Sverige är idag. Den passiviteten måste brytas!

Den enda möjlighet större delen av det svenska folket hade att informera sig om händelserna var genom massmedia. Det var bara några tusen personer som upplevde kårhusockupationen direkt. När kvällstidningar och TV i enkäter frågar folk vad de anser om studenternas aktion, blir resultatet därför bara en förstärkning av den snedvridna bild de själva givit.

AB hade uppenbarligen inte något intresse av att korrigera denna snedvridna bild. När motsättningarna tillspetsas avslöjar denna annars så ”radikala” tidning sin rätta karaktär. Därmed, som påpekats, intet ont sagt om dess många hederliga journalister som här givetvis inte gavs tillfälle att yttra sig i någon större utsträckning.

AB är organ för SAP–LO-byråkratin, som idag är den yttersta garanten och sista bastionen för borgarnas välde i Sverige. Därför angriper man så hårt människors spontana aktivitet och söker med alla tillgängliga medel isolera de ännu relativt små grupper som utgör ett hot mot den rådande maktstrukturen i det svenska samhället.

4. Kårhusockupationens betydelse

Två ockupanterns syn på kårhusockupationens betydelse

– Jag var omedveten då. För mig var parollen ”Det är rätt att göra uppror” det bärande och fullt tillräckliga. En enorm entusiasm och känsla av att man kunde göra något åt det här djävla samhället.

Jag började på universitetet 1965. Då fanns ingen studentrörelse. Men det var ju rätt mycket just studenter som började demonstrera för det vietnamesiska folket. Jag hörde dom sjunga ”Befria södern” och misstrodde deras engagemang. Det hela framstod för mig som en enbart moralisk fråga för den enskilde och jag trodde inte på ett moraliskt engagemang för något som låg så långt bort och var så ofattbart grymt.

Idag står jag alltså som en representant för eller åtminstone del av en studentrörelse.

Då fanns det en mur mellan ens studier på universitetet – och ens reella liv. Jag kritiserade eller ifrågasatte knappt någonting, åtminstone inte mer än i form av individuellt och sporadiskt tyckande tillsammans med en studiekompis över en kopp kaffe på kåren.

Att studera var väl inte något nödvändigt ont, men det var ändå utanför universitetet man hade sitt egentliga liv.

Än svårare var att se sin egen tillvaro i relation till samhället efter den borgerligt individualiserande uppfostran och skolgång man fått. Politik var något fult och hade absolut inget med utbildning och kunskapstillägnande att göra.

Nu är allt annorlunda. Utbildning är politik. Allt är politik. Och politik följaktligen något mer än valjippon vart fjärde år. Alltså inte något som bedrivs av de då utsedda ”politik-specialisterna”.

För att säga det än en gång: att allt man företar sig har en relation till och följd för samhället i dess helhet – det var den stora erfarenheten och inkörsporten till politiken.

Här är ett försök till en analys av studentrörelsen.

Först det självklara: studentrörelsens förutsättningar, uppkomst och utveckling i Sverige är en sammansatt samhällelig företeelse. Grundvalen återfinns i de speciella förhållanden som råder inom det svenska samhället: ekonomisk och social struktur; olika slag av motsättningar, främst då mellan arbetare och kapitalister, och deras inbördes förhållande.

Men samtidigt betingas denna utveckling i allra högsta grad av yttre förhållanden, av den ”internationella situationen”.

På 50-talet visste åtminstone inte jag speciellt mycket om ”tredje världen” och den frigörelse från imperialismen folken där kämpade för. I 50-talismens litteratur kan man se en återspeglning av den ”passivitetens idyll” Sverige då var. Idag är situationen alltså en helt annan. Motsättningarna i världen som helhet har skärpts som följd av olika befrielseströrelser allt större framgångar i kampen mot imperialismen. Parallellt med detta har skett en fortlöpande kapitalkoncentration inom den kapitalistiska delen av världen. Sverige är en del av denna utveckling. Hårdare internationell konkurrens med kapitalkoncentration och strukturrationaliseringar som följd. Alltså har också motsättningarna inom det svenska samhället skärpts.

Dessa skärpta motsättningar ekonomiska, politiska och ideologiska, betingar varandra ömsesidigt. Det är alltså i allmänna ordalag vad jag ser som bakgrund till det svenska samhällets och min egen utveckling under 60-talet.

Om man först då speciellt skulle ta upp den internationella situationen kan det kanske lite tillspetsat sägas att i och med Vietnamkriget så förlorar kapitalismen sin pacifistiska och demokratiska uppsyn. Det högst utvecklade kapitalistlandet, och tidigare för många idealet, blir med ens ”USA mördare”.

Kapitalismen har kommit att stå för det gamla, det förruttnande. Socialism och kommunism för det revolutionära och progressiva. Ja, i Sovjet har socialismen degenererat och marxismen reviderats. Ända fram till i slutet av 50-talet har Sovjet fortfarande hegemoni över och bromsar därför upp de progressiva krafterna i världen.

Det är Kinas Kommunistiska Parti (KKP), som tar upp kritiken av sovjetrevisionismen i början av 60-talet. KKP hävdar nödvändigheten av den proletära internationalismen och kritiserar speciellt Sovjets hållning till befrielseströrelserna i de koloniala och neokoloniala länderna (man kan få en massa material om det här från Kinas ambassad), vilkas kamp Sovjet strävar efter att hålla nere.

Kulturrevolutionen visar att KKP också lärt av Sovjets misstag beträffande den grundläggande inre utvecklingen: hård kamp mot byråkrati och teknokratisk förstelning, en ständig revolution mot den borgerliga ideologi som inte bara är rester av det gamla Kina utan

också kan komma från den omgivande världen och som alltid hotar att återupprätta kapitalismen. Klasskampen fortgår även under socialismen, och det klasslösa samhället, kommunismen, fordrar givetvis ett helt annat internationellt läge.

Så några ord om den inre utvecklingen i Sverige.

Läget har alltså hårdnat mot slutet av 50-talet. Hetsen och stressen i arbetsliv och i det övriga samhället ökar. Människors främlingskap och isolering tilltar, speciellt i de stora städerna dit allt fler tvingas flytta.

Detta är alltså symtomen på en djupgående förändring den svenska kapitalismen genomgår på grund av den hårdnande internationella konkurrensen. Inre motsättningar som de mellan arbetare och kapitalister, studenter och statsbyråkrati skärps genom det och klasskampen hårdnar.

Socialliberaler och socialdemokrater säger att man kan bemöta de försämrade förhållandena med lagstiftning. Dom har inte förstått vilka krafter som är i svang, och att den enda möjligheten för det arbetande folket att få herravälde över utvecklingen är att radikalt förändra hela det ekonomiska och sociala systemet, göra revolution.

Kapitalisterna strävar efter att pressa ned lönerna och få staten att ta över allt större del av kostnaderna för att kunna öka sina profiler och kunna stå sig i den kapitalistiska konkurrensen. Produktionen församhälleligas alltså alltmer, men kapitalisterna tar hem vinsterna och fattar de avgörande besluten hur produktionen ska ordnas.

UKAS är då ett uttryck för hur staten tar över näringslivets kostnader. Och samtidigt en slags strukturrationalisering på utbildningens område (kortare och mer specialiserad utbildning, närmare anpassad till snäva avnärmarbehov i detta samhälle). Studiehetsen tilltar och allt fler spärras ut, ofta de sämst bemedlade.

Därmed har UKAS inte minst en ideologisk funktion: för att hålla sina maktpositioner tvingas de maktägande att driva specialisering och isolering än längre – en tendens till fackidioti som måste verka hämmande på den sociala och politiska kritiken.

1965 fanns ingen studentrörelse. Egentligen kommer den inte förrän 1968. Men då kan man istället tala om en flodvåg.

I bakgrunden finns studentexplosionen. På tio år en tredubbling. Alla dessa skall nu ta del av en snålt tilltagen utbildning.

Vietnamrörelsen, det påtagliga ”resultatet” av den internationella utveckling vi talat om tidigare, har skapat en stor och mycket politiskt medveten kader som nu i allt större utsträckning börjar på universitetet.

Så kritiken mot UKAS, en ”reform” som ju uppenbarligen innebär en försämring för studenterna, på liknande sätt som strukturrationalisering och MTM gör det för arbetarna.

På universitetets institution för statskunskap revolterar studenterna mot den förvrängda undervisning, där en lärare kan påstå att Ådalshändelserna 1931 (då 6 arbetare sköts till döds i en fredlig demonstration för bättre arbetsförhållanden) var direkt styrda från Moskva – ett så tydligt exempel på hur oförmögen den borgerliga ”vetenskapen” är att förklara verkligheten.

Höjdpunkten på denna utveckling är alltså kårhusockupationen, den definitiva omsvängningen av läget på hela universitetet: det blir med ens klart för tusentals studenter att utbildning verkligen är politik.

Kårhusockupationen innebär ett kvalitativt språng framåt för en rörelse.

Det är i det här perspektivet SAP:s stupida och metafysiska förklaring av kårhusockupationen som ett studentjippo av överklassens barn blir så uppenbar, tycker jag.

Kårhusockupationen var en brytningspunkt då det med ens kom att stå klart för många av oss FNL-aktivister att vårt politiska arbete inte kan isoleras till enbart gatorna, inte kan stanna vid att vara en fritidsverksamhet. Det måste föras in i produktionslivet, över till arbetsplatserna: den bästa delen av en människas liv tas till det arbete hon utför, där hon har sin dagliga gärning; vad hon där gör präglar på ett avgörande sätt också hennes övriga tillvaro. Därför kan aldrig ett tråkigt och plågsamt arbete, hur mycket pengar det än inbringar, lägga grunden för en rik fritid. Därför måste det arbetande folket ta makten över produktionen, istället för att den, som nu, styrs av mer eller mindre blint verkande lagar: vinstmaximeringen.

Den stora majoriteten av det svenska folket har monotona och tråkiga, psykiskt och fysiskt slitsamma arbeten och har mycket små möjligheter att själva påverka sin arbetssituation: dom äger inte själva sina produktionsmedel.

Samtidigt är det dom som genom sitt produktiva arbete lägger hela den materiella basen för vårt samhälle!

På de stora privatägda industrierna har man förbjudit all politisk verksamhet under arbetstid och inom fabriken område. På statsägda företag (som t.ex. LKAB) är effektivitetstänkandet (vinstmotivet) så framhävt att arbetarna sällan ens hinner tala med varandra. Detta är i full konsekvens med alla andra försök att hålla det arbetande folket borta från politiken, hindra det från aktiv och medveten verksamhet med att förbättra de egna villkoren och revolutionera samhället. Politiken, en av många "funktioner" i det kapitalistiska samhället, tar istället välavlönade och specialiserade experter hand om, allt fler av dom akademiker och väl indoktrinerade med borgerliga professorers statsvetenskapliga och ekonomiska ideologier (med beteckningen "vetenskap"). Människorna passiviseras och avpolitiseras för att inte på allvar ifrågasätta rådande egendoms- och maktförhållanden.

På arbetsplatsen ska arbetarnas intressen tas tillvara av deras fackförening. Arbetarna deltar knappast i den fackliga aktiviteten. Vem orkar och har tid? Och det är ju ändå LO-pamparna som bestämmer i de stora frågorna. De frågor fabriks- eller verkstadsklubben kan ta upp är ofta ointressanta. Vidare finns det på grund av centraliseringen av fackföreningsrörelsen, på många håll inte ens någon lokal organisation. Arbetsköparna har också ryckt undan grunden för den solidaritet som tidigare fanns genom en förfinad differentiering och hierarkisering av arbetena. Allt detta gör att arbetsköparna utan åtgärder kan förbjuda fackföreningen på stället att sätta upp en affisch som bedöms ha politiskt innehåll. Detta har till följd att det ofta kan inträffa orättvisor, så långt gångna som till avskedanden, utan att någon åtgärd sker från arbetskamraternas sida. När det naturliga alltid vore att hålla ihop mot arbetsköparen.

Därför är LKAB-strejken vid årsskiftet 69/70 ett så lysande exempel på en förnyelse av arbetarklassens kamp.

Fackföreningen har förlorat sin karaktär av kamporgan för arbetarna, dess verksamhet är inte längre en levande angelägenhet för medlemmarna. Och den som vinner på det är arbetsköparna och borgerligheten.

På dessa arbetsplatser har alltså dom än så länge ganska få av oss som lönarbetar betydande svårigheter att brottas med.

Men för de flesta av oss är vår arbetsplats skolor eller universitet. Dessa är inte privatägda och kontrollen ännu inte så sträng att man riskerar att bli avskedad eller allvarligt trakasserad för en alltför kritisk verksamhet.

Vi upplevde Vietnamkriget. Vi studerade imperialismen. Vi såg dess samband med den svenska kapitalismen. Vi omsatte våra kunskaper i handling. Och vi kände sambandet mellan imperialismen och det svenska samhället som de batongslag som haglade över oss.

På universitetet var vi bland de 40 % av studenterna som valde ett kårfullmäktige: en blandning av parlament och fackförening, vars ramar dessutom är reglerade genom en statlig universitetsstadga; alltså ingen självständighet här! Att den inte tjänade studenternas intressen blev snart uppenbart för oss. Vad de i majoritet varande borgarna gjorde var att söka hålla politiken borta och utse kompisarna till välavlönade byråkratplatser. Vi tvingades ta upp ett hårt arbete för att aktivera våra kamrater för inflytande över den egna arbetsplatsen som en del i samhället, över den egna tillvaron. Många är passiva och en hel del vill uttryckligen inte göra något. Men det måste göras något! Detta inte minst av två anledningar.

För det första arbetar människor bättre, utvecklas mer, om dom vet vad dom arbetar med, och som själva har varit och alltså är med om att utforma detta arbete. Av denna anledning är det enbart en demokratisering som kan aktivera folk så dom klarar av sina studier på rimlig tid och samtidigt tillägnar sig kunskaper och kritiska färdigheter.

Det kapitalistiska "näringslivet" effektivitetskrav hindrar en sådan demokratisering. Istället har vi fått tvångsinstrumentet UKAS, en strukturrationalisering av utbildningen och ett sätt att tvångsmata folk med en viss utbildning.

För det andra: krossa den borgerliga ideologi vars centrum och högberg de konservativa och liberala professorernas universitet alltid varit. Där har den kunskapsproduktion skett som sen pådyvlats folk hela hierarkin ned till småskolan. Som FNL-are har vi förstått hur svårt det är att under några minuters diskussion på gatan övertyga en människa vars medvetande under många års hård tillvaro formats av den ideologi och den kunskap som utgått från universitetens institutioner och spritts genom lärare, journalister, författare etc. och ned till den lilla familjecellen.

Vi förstod att vi måste komma åt själva källan för denna ideologiproduktion, idag dominerad av den socialdemokratiska klassarbetsideologin.

Samtidigt är vi väl medvetna om att samhällsproduktionen, basen, det i sista hand avgörande för allt som sker i samhället, samtidigt utvecklas och obönhörligen kommer att kräva en viss sorts utbildning. Revolutionen kan inte genomföras på universitet, lika lite som vi i ett kapitalistiskt samhälle kan få socialistiska universitet.

Så har kampen för demokrati och socialt framåtskridande flyttats in från gatorna till de samhälleliga institutionerna skolor och universitet. Ja, många jobbar naturligtvis fortfarande med Vietnamrörelsen – ett mycket viktigt arbete. Låt oss säga att kampen öppnats på en andra front, att den äter sig in mot den samhälleliga produktionens hjärta i etapper.